

ת"פ 37164/05/13 - מדינת ישראל נגד יצחק רוכברגר

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 37164-05-13 מדינת ישראל נ' רוכברגר

בפני	כב' השופט עידו דרויאן מדינת ישראל ע"י ב"כ עו"ד פי"ה גלבר
נגד	יצחק רוכברגר ע"י ב"כ עוה"ד ליאור אפשטיין וענת כהן
המאשימה	
הנאשם	

גזר דין

חלק ראשון - ההרשעה והשתלשלות ההליכים:

- ביום 28.12.14 הורשע הנאשם בעבירות הבאות, כל אחת מהן על-דרך ריבוי עבירות:
  - רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 [להלן - החוק];
  - מרמה והפרת אמונים בתאגיד, לפי סעיף 425 לחוק הנ"ל;
  - זיוף מסמך בכוונה לקבל באמצעותו דבר, לפי סעיף 418 לחוק הנ"ל;
  - שימוש במסמך מזויף, לפי סעיף 420 לחוק הנ"ל;
- הנאשם זוכה מעבירות אלו בכל הנוגע לעובדות המפורטות בסעיפים קטנים י'-י"א של סעיף 11 לכתב האישום (כפל תשלומים של העירייה והקרן).
- כמו כן, הרשעת הנאשם בגין הפרת אמונים בתאגיד אינה מתייחסת לעצם קבלת תשלום שחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975, אוסר עליו לקבל^[1].

הרקע ומעשי הנאשם:

- קרן השתלמות לעובדי הרשויות המקומיות בע"מ [להלן - הקרן] היא תאגיד, חברה בע"מ הפועלת כמלכ"ר, המצוי בשליטה פריטטית של הסתדרות הפקידים ומרכז השלטון המקומי, ובתקופה הרלוונטית סיפק שירות לציבור על-דרך ניהול חסכוניותיהם של כתשעים אלף עמיתים, מעובדי הרשויות המקומיות בישראל.
- הנאשם עבד בהסתדרות וכיהן כמזכיר הארצי של עובדי הרשויות המקומיות בהסתדרות הפקידים. במסגרת

עמוד 1

עבודתו ועד לבחירתו לראש עיריית רמת השרון בחודש אוקטובר 2003, כיהן הנאשם כמנכ"ל הקרן - כהונה השמורה לנציג ההסתדרות.

6. בחודש אוקטובר 2003 נבחר הנאשם לכהן כראש עיריית רמת השרון, תפקיד שמילא עד השעייתו את עצמו במהלך הליך זה. מתחילת כהונתו כראש עיר ועד להתפטרותו בחודש דצמבר 2007 כיהן הנאשם כיו"ר הדירקטוריון בקרן - כהונה השמורה לנציג השלטון המקומי.

7. לפי סעיף 15ב לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975, לא היה הנאשם רשאי לקבל שכר על שירותיו מכל גורם, לרבות הקרן, ולכן יכול היה למלא תפקידיו כמנכ"ל וכיו"ר הקרן רק ללא תמורה.

8. תפקידו של הנאשם בקרן כלל מפגשים עם עמיתים ובמיוחד עם מקבלי החלטות ברשויות המקומיות ובהתארגנויות העובדים, כדי לקדם עניינה של הקרן ולהבטיח הצטרפות עמיתים לקרן או מניעת עזיבתם. לצורך זה הוקצה לנאשם סכום החזר הוצאות עד לסך של 6,000 ₪ לשנה, בהחלטת דירקטוריון הקרן מיום 12.5.04.

9. בחודש מארס 2005 או בסמוך לכך, יזם הנאשם את הגדלת סכום החזר ההוצאות פי-כמה:

א. הנאשם פנה למר לאון מורוזובסקי, נציג ההסתדרות באסיפה הכללית של הקרן, ולמעשה - האיש לפיו יישק דבר בקרן - ובשיחה שנערכה עם לאון ומנכ"ל הקרן מר גבע שגיא, ביקש הגדלת הסכום עקב גידול בהוצאות על מפגשים כאלה. הנאשם אף מסר הערכה של כ-6,000 ₪ בחודש^[2].

ב. לאון וגבע השתכנעו, וכשהוצג העניין בפני דירקטוריון הקרן, הסכימו גם חבריו. בהחלטת הדירקטוריון מיום 23.3.05, הוגדל אפוא הסך של החזר ההוצאות לסך של עד 6,000 ₪ לחודש, כנגד קבלות.

10. במהלך התקופה הרלוונטית, מדי חודש או כמה חודשים, נהג הנאשם להגיש לקרן קבלות על הוצאות פרטיות שלא שימשו לצורך מילוי תפקידו בקרן, להן צירף מסמך בכתב-ידו בו פירט את ההוצאות, תוך קשירתן של ההוצאות לתפקידו בקרן.

11. על-בסיס הקבלות והמסמכים המצורפים שהגיש הנאשם לקרן, ועקב האמון שניתן בנאשם על-ידי גורמי הקרן המופקדים על הנהלת החשבונות והתשלומים, אושרו ההחזרים ושולמו לידי הנאשם ללא בדיקה ממשית.

12. כך ניצל הנאשם את האמון שניתן בו ואת אופן התנהלותם של גורמי הקרן, לצורך קבלת תגמול על שירותיו כמנכ"ל וכיו"ר, שלא היה רשאי לקבל עקב כהונתו כראש רשות מקומית, ואף נמנע מדיווח על התגמולים לרשויות המס.

13. זאת עשה הנאשם על-דרך המצאה שיטתית של קבלות וחשבוניות בגין הוצאות אישיות שהוצגו על-ידו כביכול הן קשורות לכיסוי עלויות והוצאות בהן נשא במסגרת תפקידו בקרן.

14. בנוסף, בחלק מהמקרים, זייף הנאשם פרטי קבלות על-דרך שינוי פרטים בהן, כדי שייחזו כמצדיקות החזר כספי.

15. סך הכל דרש הנאשם וקיבל כך סך של כ-118,000 ₪ (117,894 ₪), לפי הפירוט הבא:

- א. במהלך שנת 2005 הגיש הנאשם לקרן חמש קבלות ע"ס 120 ₪ כ"א, ובסה"כ 600 ₪, שנתנו כנגד תשלום שיעורי אנגלית לבתו של הנאשם. הנאשם זייף כל אחת מהקבלות על-ידי שינוי שמה של בתו על הקבלות לשמו-שלו, כך שהקבלות נחזו לייצג תשלומים עבור לימודיו-שלו, וקיבל את תמורתן מהקרן;
- ב. במהלך שנת 2005 הגיש הנאשם לקרן קבלה ע"ס 3,910 ₪ בגין נסיעה לספרד במשלחת נוער, כשאף קבלה זו זייף הנאשם על-דרך שינוי שמה של בתו על הקבלה לשמו-שלו, כך שהקבלה נחזתה לייצג תשלום עבור נסיעתו-שלו עם משלחת נוער, וקיבל תמורתה מהקרן;
- ג. במהלך השנים 2005-2006, במספר הזדמנויות, הגיש הנאשם לקרן כ-73 קבלות בגין רכישת מצרכים בשופרסל רמת השרון בסך כולל של 31,554.37 ₪, ששמשו לצרכי הנאשם ומשפחתו ללא כל קשר לפעילות הקרן. הנאשם ציין בכזב במסמך שצרף לקבלות כי מדובר ב"כיבוד", וקיבל את התמורה מהקרן;
- ד. בחודש אוגוסט 2006 הגיש הנאשם לקרן חשבונית ע"ס 5,000 ₪ מיום 6.8.06 ממסעדת "פאשה" בירושלים, לה צרף מכתב בו טען בכזב כי מדובר ב"אירוח כבאים" שהנה פעילות הקשורה לתפקידו בקרן^[3], אף שלמעשה מדובר היה בתשלום עבור אירוע משפחתי-פרטי ללא כל קשר לפעילות הקרן. הסכום לא הועבר לנאשם, ככל הנראה כיוון שכבר מיצה את זכאותו;
- ה. בחודש אוגוסט 2005 הגיש הנאשם לקרן חשבונית מס' 868 ע"ס 2,150 ₪ מיום 8.8.05, שהוצאה בגין רכישת מאייד למזגן בביתו של הנאשם ולצרכיו הפרטיים, וקיבל את תמורתה מהקרן;
- ו. ביום 4.9.05 או בסמוך לכך הגיש הנאשם לקרן חשבונית מס' 883108 ע"ס 3,400 ₪, שהוצאה בגין רכישת מקרר לביתו של הנאשם ולצרכיו הפרטיים, וקיבל את תמורתה מהקרן;
- ז. במהלך שנת 2005 הגיש הנאשם לקרן חשבוניות מס' 534, 635, 569207 ו-569304 בסך כולל של 1,058 ₪, שהוצאו עבור שירותים למחשבו האישי לצרכיו הפרטיים, וקיבל את תמורתן מהקרן;
- ח. ביום 30.6.06 או בסמוך לכך הגיש הנאשם לקרן קבלה מס' 664111 ע"ס 4,999 ₪, שהוצאה בגין רכישת טלוויזיה לביתו, וצרף לה דרישת תשלום עבור "כיבוד". עקב התנגדותו של המנכ"ל החדש של הקרן, לא הועבר הסכום לנאשם;
- ט. במהלך השנים 2005-2006, במספר הזדמנויות, הגיש הנאשם לקרן קבלות רבות ובין היתר בגין ארוחות בבתי קפה ומסעדות, בסך כולל של 65,222.63 ₪, אף שאלו לא נגעו כלל לפעילות הקרן והיו לצרכיו הפרטיים של הנאשם ולצרכי מקורביו, וקיבל את תמורתן מהקרן;
16. התקופה הרלוונטית לכתב האישום הסתיימה בחודש דצמבר 2006: ביוזמת גורמים שונים בקרן נדון שוב ההסדר להחזר ההוצאות לנאשם, והדירקטוריון החליט להפסיק את תשלומי החזרי ההוצאות ולעבור לתשלום קבוע של 7,000 ₪ בחודש כגמול לנאשם.
17. במעשיו אלו - קבלת סכומי כסף על-בסיס דרישות שיטתיות להחזר הוצאות, שהיו למעשה פרטיות לחלוטין, תוך מצג כביכול מדובר בהוצאות הקשורות לפעילות הקרן, זיופם של מסמכים והגשתם לקרן - נהג הנאשם במילוי תפקידו בקרן במרמה ובהפרת אמונים שפגעו בקרן וגרם לרישומים כוזבים במסמכי הקרן במטרה לרמות.

התנהלות רשויות החקירה והתביעה:

18. ביום 6.11.06 נחקר הנאשם לראשונה, בגין פרשה אחרת המכונה "פרשת הסתדרות הפקידים", שהסתיימה בגניזת התיק בעניינם של כל המעורבים (ת/66)^[4]. הנאשם נשאל על-ידי החוקרת שָׁמֵר לגבי שכר והטבות שקיבל מהקֶרן ומסר לראשונה את גרסתו, שעל עיקריה עמד גם להבא. החוקרת הבינה מיד שמדובר ב"בוננזה חקירתית" כלשונה, אך מששבה החקירה לטיפולו של החוקר חי שדה-אור, 'נרדם' נושא זה ונשכח כליל, גם כשהחלה חקירה חדשה שהתמקדה בנאשם ובנושאים דנן.

19. ביום 11.6.08 נחקר הנאשם לראשונה במסגרת חקירה שנפתחה בגין החשדות שגובשו סוף-דבר לכתב האישום בהליך דנן. חקירה זו, שטופלה גם-היא על-ידי החוקר שדה-אור, נערכה ללא כל התייחסות לאמרות הנאשם מהחקירה שנערכה בשנת 2006. גם בחקירה זו חזר הנאשם על עיקרי גרסתו.

20. כך ארע, שחקירה שיכולה היתה להתחיל להמשיך ולהסתיים בסוף שנת 2006, החלה למעשה רק במחצית שנת 2008.

21. כתב האישום הוגש כאמור בחודש מאי 2013, כאשר שמיעת העדים החלה ביום 6.1.14, לאחר דחיות לבקשות הצדדים. לאחר מספר ישיבות הופסקה שמיעת העדים בהסכמה, עקב גילוי חומר נוסף, שנאסף ונרשם במסגרת חקירת הפרשה של הסתדרות הפקידים ולא הועבר להגנה.

22. ביום 18.6.14 התחדשה שמיעת הראיות, כאשר שני עדים הושבו לדוכן ונשמעו שני עדים נוספים שצורפו לכתב אישום מתוקן.

23. משלא נמצא חשש לנזק ראייתי קונקרטי שפגע מהותית בהגנת הנאשם, נדחתה בהכרעת הדין טענת הסניגור המלומד לקיומו של נזק ראייתי, תוך ציון ש"יהיה מקום בשלב אחר להאריך ולהרחיב לעניין השלכות אפשריות של המחדלים שאכן התקיימו בפעולת הרשות".

חלק שני - קביעת מתחם העונש ההולם:

א. המתחם "קבע כאחד":

24. מעשי העבירה של הנאשם הורכבו למעשה מפעולות-עבירה רבות, שחזרו ונשנו במהלך פרק זמן ממושך. עם-זאת, יש לראות בכלל המעשים "אירוע אחד", שכן מדובר במכלול אחד של פעולות, המאופיינות במחשבה פלילית אחת ובתכנון פלילי אחד, בפגיעה באותם ערכים ובגרימת הנזק המצטבר. כך עולה ממבחני הפסיקה, ובוודאי ממבחן "הקשר ההדוק" הבוחן את אחדותה של התכנית העבריינית גם בהתפרשות המעשים לאורך זמן (ע"פ 4910/13 בני ג'אבר נ' מ.י. (2014), דברי הש' ברק-ארז; ע"פ 5834/13 פלוני נ' מ.י. (2014), שם דובר בעבירות שחזרו לאורך שנים). יקבע אפוא מתחם עונשי אחד לכלל הפרשה.

25. העונש המקסימאלי האפשרי שניתן להטיל בגין "אירוע אחד" הוא העונש שמתקבל מצבירת עונשי המקסימום בגין כל אחד מהמעשים הכלולים ב"אירוע" (ע"פ 4289/14 חנונה נ' מ.י. (2015), בדברי הש' דנציגר ופוגלמן; ע"פ 2519/14 אבוקיעאן נ' מ.י. (2014); פסקה 34 לדברי הש' ברק-ארז בג'אבר, שם).

26. תקרתו של מתחם העונש ההולם איננה כמובן העונש המקסימאלי, ברוב-רובם של המקרים: הכלל המנחה הוא שמירת ההלימה בין חומרת המעשה וגובה העונש, זאת בהתחשב בערך החברתי עליו מגינות כל העבירות יחדיו, מדיניות הענישה הנוהגת לעניין כל אחת מהעבירות וכן הנסיבות של כל העבירות (ע"פ 1127/13 **גברזני נ'** מ.י. (2014), פסקה 23).

ב. קביעת מתחם העונש ההולם:

(1) הערכים החברתיים הנפגעים ומידת הפגיעה בהם:

27. רישום כוזב במסמכי תאגיד:

א. בייחוד העבירה לנושאי משרה ובעלי תפקידים בתאגיד, גילה המחוקק דעתו כי יש צורך בהגנה מיוחדת על תאגיד מפני המורשים לפעול מטעמו ומפני עובדיו - אלו הם הגורמים שיש להם את העניין והיכולת ליצור במחשכים מצגי שווא שיטעו כל גורם אחר, בין אם בתוך התאגיד ובין אם מחוץ לתאגיד, מבין אלו המסתמכים על רישומיו ודוחותיו של התאגיד. החוק הכיר בחוסר האונים של התאגיד (כאישיות מלאכותית) ביחס למנהליו ועובדיו, ולכן קבע חובות אמון שונות המוטלות על המנהלים והעובדים וייחודיות להם, כשחובת כנות הרישומים היא אחת מהם. האינטרס המוגן בעבירה זו, כבאחיותיה בסעיפים 424-425 לחוק, איננו הגנה על הציבור דווקא, אלא על התאגיד, במטרה להבטיח כי מנהלי התאגיד ועובדיו יפעלו לטובתו, וכדי לבסס את אמונם של בעלי המניות במנהלים (והשווה האמור בסעיף 27 לע"פ 5734/91 מ.י. **נ' לאומי ושות' בנק להשקעות בע"מ** (1995) ופסיקה הנזכרת שם, ובע"פ 2103/07 **הורוביץ נ' מ.י.** (2008) בסעיף 235-236).

ב. במבט רחב יותר, ובמיוחד כשמדובר בתאגיד שהנו חברה ציבורית, ניתן לומר שההגנה הניתנת כך על התאגיד, במובן של הגנה על האמון הניתן ברשומותיו באמצעותן הוא 'מדבר' ומדווח על מצבו, משתרעת גם על טובת בעלי העניין וציבור המסתמכים על רשומות התאגיד (וראו ע"א 218/96 **ישקר בע"מ נ' חברת השקעות דיסקונט בע"מ** (1997) בפסקה 25 לדברי הש' ברק, לעניין חשיבותם המכרעת של ספרי חשבונות ודו"חות כספיים בתאגיד). קרוב לודאי ששיקול זה עמד בבסיס העונש החמור הקבוע לצד עבירה זו ביחס לעונש המירבי הקבוע לצד העבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד.

ג. במקרה דנן, מדובר על קרן שנותנת שירות לציבור, המשרתת מאות אלפי עמיתים שאת כספיהם היא מנהלת, ושדמי הניהול שהיא גובה ורשאית לגבות לפי תקנונה נגזרים ישירות מהוצאותיה בפועל - דיוקם של רישומי הנהלת החשבונות והדו"חות אינו כלל מילתא זוטרתא, אף בהתחשב בהיקף העצום של הכספים שבניהול הקרן.

ד. פעולתו העקבית של הנאשם, שהובילה להשחתה-רבתי של רישומי התאגיד, נשאה עימה פגיעה קשה בערכים המוגנים בעבירה, על אחת כמה וכמה כשמדובר בנושא המשרה הרמה ביותר בתאגיד, שהאמון בו הוא רב ביותר והביקורת האפקטיבית עליו היא החלשה ביותר.

28. מרמה והפרת אמונים בתאגיד:

א. העבירה דנן לא באה להגן ישירות על הציבור, אלא על התאגיד, ויסודה בחובת האמון החלה על

מנהלו (או אחר מבין בעלי התפקידים המנויים בסעיף), שבהיותו פועל עבור אחרים ובשםם עליו לפעול כלפיהם ביושר ובהגינות. קביעת העבירה נועדה להבטיח כי המנהל לא ימעל באמון שניתן בו אלא יפעל להגשמת תפקידו ויעדיף את האינטרס התאגידי על-פני האישי. קביעת העבירה נועדה גם למנוע שחיתות מידות בקרב מנהלים ואת ביסוס האמון בהם מצד בעלי המניות (ע"פ 121/88 מ.י. נ' דרויש (1991), פסקה 36; ע"פ 2103/07 הורוביץ נ' מ.י. (2008), פסקה 235);

ב. ללא כל כוונה להמעט בחומרתה של עבירה זו, מן הדין לשוב ולהדגיש את ההבדל המהותי בין מערך הערכים המוגן בה - שפורט לעיל - לבין זה המוגן בעבירה המקבילה של מרמה והפרת אמונים על-ידי עובד ציבור, לפי סעיף 284 לחוק - שיפורט להלן: הבטחת פעילותם של עובדי הציבור לטובת הציבור ובמסגרת תפקידם ביושר, שוויון, הגינות וענייניות (תקינות המנהל); מניעת מצבים של ניגוד עניינים ופעולה משיקולים זרים (טוהר המידות); ושמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי, ובכך גם שמירה על הלכידות והיציבות בחברה (דנ"פ 1397/03 מ.י. נ' שבס (2004), פסקה 74 לדברי הנ' ברק; ע"פ 34767-11-14 מ.י. נ' לחיאני (2015)). מאליו יובן, כי ההבדל במערכי הערכים מקרין על מגמות הענישה;

ג. אף לעניין עבירה זו, שלא במפתיע, יש לקבוע כי הנאשם פגע פגיעה קשה בערכים המוגנים:

- (1) הנאשם העמיד את טובתו האישית לפני טובת התאגיד, משנקט בפעולות מרמה, זיוף והטעייה באופן מתמיד וחוזר, תוך ניצול חולשתם של מנגנוני הפיקוח והביקורת שהיו מוכרים לו היטב מתוקף תפקידו, ותוך ניצול חולשת הביקורת עליו שנבעה ממעמדו בחברה;
- (2) הנאשם הטה לצרכיו שלו את משאבי הקרן, תוך סיבוך של הקרן, נושאי המשרה בה ועובדיה במסכת ההטעייה;
- (3) הנאשם לא נרתע ממרמה ישירה, אקטיבית, ברורה ומפורשת, כשהסווה את מהות המעשים ומסר מידע שקרי למנכ"ל גיל ולמבקר הפנימי אבני, כששאלו אותו לעניין הוצאותיו^[5];
- (4) למעשה, גם לאחר חשיפת מעשיו עוד ניסה הנאשם להמשיך בהטעיית גופי התאגיד, כשטען ככזב בפני ועדת הביקורת ש"מרבית הקבלות [של השופרסל] שניתנו היו בגין אירוח"^[6];

29. זיוף מסמך בכוונה לקבל באמצעותו דבר ועשיית שימוש במסמך מזויף:

- א. העבירות הללו אוסרות למעשה את הטעיית הזולת תוך שימוש ב"מסמך", החפץ שבתרבותנו הינו הסמן העיקרי לרצינות ולאמינות (מ"תביא פתק" ועד "איפה זה כתוב", והדברים ידועים). כלומר, הערך החברתי המוגן בעבירות אלו איננו רכוש-דווקא. בנוסף, ובשונה מעבירת המרמה, מדובר בעבירות שאינן תוצאתיות, כיון שהפגיעה בזולת נעשית בעצם הטעייתו, עוד לפני שנגזל ממנו דבר. מכאן, שעבירות אלו מגנות על חופש הרצון, על יכולתו של אדם להחליט ולבחור דרכו מבלי שיוטעה על-ידי "מסמך" מזויף;
- ב. המחוקק בחר להשוות לחלוטין בין עונשו של מזייף לבין עונשו של המשתמש במסמך מזויף. הערך המוגן הוא זהה, ומדובר בעוד מעגל הגנה על הערך;
- ג. במקרה דנן מדובר על מעשי זיוף חוזרים, שנועדו לתמוך במסכת ההטעייה הרחבה, על-דרך הטעייה

של נושאי המשרה ועובדי הקרן שהנאשם אמר היה להיות בראש מגינה. תו השחיתות וההשחתה, שדבק כמאליו בעבירות של מרמה והפרת אמונים, מטיל אפוא צל בעניינו גם על עבירות הזיוף, ומוסיף להן חומרה מיוחדת^[7];

30. עוד אזכיר ואדגיש שוב, מחמת חשיבות הדבר: מעמדו של הנאשם בתאגיד היה הרם ביותר; הביקורת האפקטיבית עליו היתה - כנגזרת ממעמדו זה - החלשה ביותר; מחויבותו ואחריותו כלפי התאגיד ובעליו היתה הגדולה ביותר; והנה, את אלה ניצל לטובתו ללא היסוס ובאלה מעל באופן שיטתי.

(2) מאפייני ביצוע העבירות - תכנון, התמדה, חזרתיות וניצול יחסי הכוחות:

31. כמתואר לעיל, הנאשם יזם את העיוות בהציגו מצג שווא מטעה בפני לאון וגבע, וכך גם בפני הדירקטוריון.

32. לאורך כל התקופה התמיד הנאשם בהצגת מצגי שווא מטעים ובביצוע חוזר של פעולות-עבירה כדי לקבל את הכספים שדרש. הנאשם לא נרתע מהשקעת זמן ניכרת לצורך זה, כשרשם בעצם-ידו את הרשימות המפורטות של הקבלות אותן הגיש לקרן לתשלום, אף שמזכירתו הנאמנה ערכה רשימות כאלה בעצמה.

33. הנאשם ניצל את מעמדו העליון בקרן, הן כלפי התאגיד עצמו והן כלפי נושאי המשרה והעובדים, לביצוע מעשיו. ניצול זה של המעמד ויחסי הכוח יהווה שיקול לחומרה, לפי סעיף 40ט לחוק, ולפי הכלל הפסיקתי הנהוג בסוג עבירות זה.

34. יכול היה הנאשם להפסיק את ביצוע המעשים בכל רגע ורגע; ודאי שיכול היה "להסתפק" בהוצאות ביתו וצרכיו, ולא לפעור את לועו רחב גם לקבלת החזרים עבור טיסת בתו לחו"ל ועבור חגיגה משפחתית במסעדה, ועוד; הנאשם לא חדל ולא הגביל עצמו, אלא מיקסם בכל דרך את התועלת האסורה מפעילותו העבריינית עד שנחשפו מעשיו.

(3) הנזקים שנגרמו:

35. הנזק הכספי הישיר הוא הברור והמזדקר לעין: מעשיו של הנאשם פגעו כלכלית בקרן ובכל עמית מעמיתיה, שכן הקרן חייבה את עמיתיה בדמי ניהול לפי הוצאות הניהול בפועל. משמע - הוצאות מחייתם של הנאשם ובני ביתו, ויתר הוצאות שהוציא לצרכיו ולהנאתו, מומנו על-ידי העמיתים. בנוסף, שילמה הקרן מס בגובה של 90% כמס על הוצאות עודפות, כך שהעלות האמיתית של מעללי הנאשם היתה כמעט כפולה.

36. תיקון הנזקים חייב אף-הוא הוצאת כספים והשקעת משאבים: הקרן נאלצה לשכור יועצים חיצוניים כדי להתמודד עם השלכות מעשיו של הנאשם שנחשפו בדו"ח^[8].

37. במקרה דנן, כשמדובר בקרן מעין-ציבורית המספקת שירות למאות אלפי עמיתים בשוק תחרותי מאוד, מדובר גם בפגיעה באמון העמיתים בטוהר פעולותיה ומניעיה של הנהלת הקרן. ערעור האמון בעוצמה כזו, פוגע במעמד הקרן בעיני העמיתים ומכאן שבקרן עצמה. כבר נקבע, שנושא תפקיד בכיר בגוף כזה, המפר את האמון ומנצל במרמה הליכי ביקורת רשלניים בתאגיד כדי לשלשל לכיסו כספים בסכום ניכר, פוגע לכאורה "מכח ההגדרה" באמון שהציבור מייחס לתאגיד מסוג זה ולפעולותיו (ע"פ 293/89 סוקולובסקי נ' מ.י. (1992), סעיף 8 לדברי הש' ש' לוי). אף שהדברים אינם מצריכים הוכחה, קל להבין את חומרת הנזק שנגרם לקרן,

משהתגלה - כצפוי - שכספי העמיתים הוטו לצריכה פרטית ופזרנית של יושב הראש שלה, במסווה של "החזר הוצאות".

38. אין לזלזל גם בפגיעה במוניטין של הקרן אצל רשויות המס והאוצר - פגיעה שהתממשה^[9].

39. הפסיקה הכירה גם בקיומו של נזק שבעצם הכשלת מנגנוני הפיקוח של התאגיד (ע"פ 752/90 **ברזל נ' מ.י.** (1992), סעיף 63). כאמור לעיל, הנאשם לא נרתע גם ממסירת מידע שקרי למבקר הפנים ולמנכ"ל ומהטעייתם האקטיבית.

40. נראה, כי במעשי הנאשם מוצה פוטנציאל הנזק במלואו.

41. הנאשם אמנם השיב את הסכום שקיבל, אולם אין בכך כדי להשפיע על קביעת המתחם: מאמצי תיקון ופיצוי הם מדד המשמש לקביעת מקום העונש במתחם, אך לא על קביעת המתחם עצמו (סעיף 40(י"א)(5) לחוק; כן ראו עפ"ג (מרכז) 15273-01-14 **צבי נ' מ.י.** (2014), סעיף 25; ת"פ 13923-07-13 **מ.י. נ' בראונר** (2015), ע' 6).

4) הסיבות לביצוע העבירות:

42. מניעיו של הנאשם היו כלכליים באופן מובהק. אזכיר, כי דחיתי לחלוטין את טענת הנאשם, לפיה סבר שהסכומים שדרש וקיבל מגיעים לו מכוח החלטת הדירקטוריון.

5) מדיניות הענישה הנהוגה:

43. מדיניות הענישה בעבירות כלכליות ו"צווארון לבן" מכוונת להחמרה עונשית, כפי שסוכם ונקבע בע"פ 677/14 **דנקנר נ' מ.י.** (2014). בעניין **דנקנר** גם נדונה המדיניות העונשית ההולמת בעבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד, בהזדמנות נדירה זו בה ניצבה עבירה זו לבדה באחד מהאישומים. הש' רובינשטיין היה ער לכך שחלק ניכר מפסקי הדין המנחים נגע לפרשות חמורות יותר, אך קבע - בהסכמת חבריו - כי העיקרון הכללי תקף: סוג העבירות מצדיק ענישה חמורה שיש בה גמול, ובמיוחד מאסר (סעיף ל"ז).

44. בעניין **דנקנר** פורש היחס הענישתי הראוי בין עבירת מרמה והפרת אמונים על-ידי עובד הציבור, לפי סעיף 284 לחוק, לבין עבירת מרמה והפרת אמונים בתאגיד, לפי סעיף 425, היא העבירה דנן. בית המשפט העליון הסכים, כי העבירה דנן פחותה מחומרתה ביחס לעבירה המקבילה המבוצעת על-ידי עובד הציבור; אולם, כאשר מדובר על תאגיד המספק שירות לציבור, מוצדק להיזקק לנורמות הענישיות המחמירות החלות ביחס לעבירה המבוצעת על-ידי עובד הציבור (פסקה ס').

45. הקבלה זו בין מדדי הענישה בשתי העבירות אינה אוטומטית, וניתן "לדרג" את התאגיד לפי מידת קרבתו ודמיונו לשירות ציבורי-ממש, וכך גם את מעמדו של העבריין. לדוגמא - בנק גדול, ביחס ללקוחותיו, דומה עד כמעט-שווה לשירות ציבורי. הקרן בה עסקין איננה מסוג זה, אלא היא גורם אחד מבין כמה וכמה בשוק תחרותי מאוד. השירות אותו מספקת הקרן הוא חיוני למדי, אך מרחב הבחירה של כל עמית/ לקוח (או כל התארגנות של עמיתים/ לקוחות) הינו נרחב. מדדי-עזר נוספים נקבעו בפסיקה (**דנקנר**, פסקה נ"ט; ע"פ 8573/96 **מרקדו נ' מ.י.** (1997), פסקאות 27-28 לדברי הש' גולדברג) וכל אלו יובילו למסקנה שלעניין העונש, יש להגביל את מידת ההשוואה שבין הקרן לבין השירות הציבורי, והיחס העונשי הראוי בין העבירות במקרה דנן מצדיק

שההתייחסות למעשי הנאשם בקרן תהא מחמירה פחות מלמעשים דומים שהיו מבוצעים על-ידי עובדי ציבור.

46. באשר לעבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד, עתרה התביעה לקביעתו של מתחם עונשי הולם הנע בין 6 לבין 18 חודשי מאסר בפועל. מתחם זה אושר קראוי בעניין **דנקנר** (פסקה ס"א), בנסיבות אותו מקרה. אזכיר, שהמתחם נקבע עבור כל מקרה בנסיבותיו, כך שלנוכח האמור לעיל, ויתר מדדי החומרה שהתקיימו בעניין **דנקנר** ואינם מתקיימים בענייננו, יש לקבוע מתחם עונשי הולם נמוך יותר: אף מתחם זה יחייב מאסר, אך יאפשר גם ריצויו בעבודות שירות.

47. גם מפסק הדין בעניין **לחיאני** הנזכר ניתן להסיק שמתחם העונש ההולם בענייננו חייב להיות נמוך באופן מובחן מזה לו טוענת התביעה: לחיאני הורשע בשלוש עבירות של מרמה והפרת אמונים על-ידי עובד ציבור, בנסיבות שתוארו בפסק הדין ככאלו שקשה להעלות על הדעת חמורות מהן, ובסכום מצטבר של 1,340,000 ₪. המתחם שנקבע לכל אישום נע בין 5 לבין 18 חודשי מאסר בפועל, על-דרך כליאה ממש. אין ספק, כי מעשיו של הנאשם-דן אינם חמורים כמעשיו של לחיאני, או-אף מתקרבים לרמת חומרה דומה.

6) מסקנות - קביעת המתחם:

48. התביעה ראתה בעבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד את העבירה המרכזית, שהשפעתה על קביעת המתחם תהא הגדולה ביותר. דעתי כדעתה, משנראה כי יתר העבירות נלוו לעבירה זו, ובשל חפיפה רבה בין הערכים שנפגעו וסוגי הנזק שנגרמו, במקרה דנן.

49. לעבירות הנלוות ינתן אפוא משקל אך כתוספת מחמירה לעבירה הנ"ל. עמדת התביעה היא שהמתחם העונשי הכולל אמור לחפוף מעיקרו את המתחם הנוגע לעבירה הנ"ל לבדה, בכל הנוגע לעונש העיקרי, עונש מאסר^[10]. עמדה זו נראית אף-לי, מה גם שהתוספת העונשית לה עותרת התביעה בגין העבירות הנלוות, איננה משמעותית.

50. לנוכח האמור לעיל, ומשמצאתי שהמתחם המוצע על-ידי התביעה הולם ביצועה של עבירה חמורה יותר בנסיבות חמורות יותר, ייקבע המתחם הכולל בין 4 חודשי מאסר, שניתן לרצותם בעבודות שירות, ועד 15 חודשי מאסר, כעונש עיקרי.

חלק שלישי - דיון בחריגה ממתחם ענישה מטעמי הגנה מן הצדק:

51. התנהלות רשויות אכיפת החוק בתיק דנן היתה לוקה והותירה תחושה קשה, כמפורש בהכרעת הדין, וכפי שהובא לעיל. התנהלות זו אמנם לא הובילה לביטול כתב האישום, אך כאן המקום לדון בהשפעתה על העונש.

52. זה מכבר נקבע כי שיהיו קיצוני ולא מוסבר בהגשת כתב האישום מצדיק הקלה בעונש^[11]. הסניגור המלומד טען, כי התנהלותה של הרשות - מחדל המשלב רשלנות בחקירה ושיהיו בהגשת כתב האישום - מצדיק חריגה ממתחם העונש ההולם, משיקולי צדק. התביעה מצידה אינה מתכחשת למחדל, אך סבורה שכוחו יפה רק לדחיקת העונש הראוי לתחתית המתחם, ולא לפריצתו.

53. אזכיר עקרונות יסוד בענישה:

א. תיקון 113 לחוק העונשין חוקק בכוונה המפורשת בסעיף 40א לחוק, "לקבוע את העקרונות והשיקולים המנחים בענישה, המשקל שיש לתת להם והיחס ביניהם, כדי שבית המשפט יקבע את העונש המתאים לנאשם בנסיבות העבירה". המחוקק קבע כי העיקרון המנחה בענישה הוא עקרון ההלימה - "קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו" (סעיף 40ב), וכי הביטוי לעקרון זה הוא קביעת מתחם עונש הולם למעשה העבירה שביצע הנאשם (סעיף 40ג);

ב. בכירותו של עקרון ההלימה מבטאת את רצונו של המחוקק להעדיף את ענינים של הציבור בכלל ונפגעי עבירה בפרט, אך מבלי לזנוח את עקרון הענישה האינדיוידואליות בענישה (ע"פ 8641/12 סעד נ' מ.י. (2013) בדברי הש' סולברג ורובינשטיין, וראו במיוחד פסקה י"ח לדברי הש' רובינשטיין);

ג. מתחם העונש ההולם הוא אמת-מידה נורמטיבית, המשקללת את הערך החברתי שנפגע כתוצאה מן העבירה, מדיניות הענישה הנהוגה ביחס לעבירה זו ונסיבות ביצועה, לרבות מידת אשמו של הנאשם. בשלב זה לא מובאות בחשבון נסיבותיו האישיות של הנאשם, היינו נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה (ע"פ 1323/13 חסן נ' מ.י. (2013));

ד. קביעתו של מתחם העונש נועדה אפוא לשרת מטרות מרכזיות בענישה, ובהן אחידות, עקביות במדיניות הענישה ושקיפות (ע"פ 2918/13 דבס נ' מ.י. (2013); כן ראו דו"ח ועדת גולדברג: הועדה לענייני דרכי ההבניה של שיקול הדעת השיפוטי בגזירת הדין - דין וחשבון (1997) והצעת חוק העונשין (תיקון מס' 92) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), תשס"ו-2006 הצ"ח הממשלה 241);

ה. חשיבותן של מטרות אלו, וחשיבותה של קביעת מתחם העונש ההולם ככלי המרכזי להשגתן, מחייבות שחריגה ממתחם העונש ההולם אכן תישמר למקרים חריגים, לבל תושם כוונת המחוקק לאל;

ו. עקרון אינדיוידואליות הענישה מוצא מקומו בשלב מאוחר יותר, של קביעת העונש בתוך המתחם, הנעשית בהתחשב בנתונים אישיים של הנאשם ובנסיבות חיצוניות כגון חלוף זמן, התנהגות הרשויות, ועוד (סעיף 40יא לחוק);

54. תיקון 113 לחוק העונשין מגביל את שיקול דעתו של בית המשפט ומאפשר לו לחרוג ממתחם הענישה שקבע באחד משני מקרים: חריגה לקולא משיקולי שיקום על פי סעיף 40ד וחריגה לחומרה משיקולי הגנה על שלום הציבור על פי סעיף 40ה.

55. אין לחדד, כי בתי המשפט מצאו עצמם שוב ושוב כנתונים-להוותם בסד קשיח זה של הבניית הענישה שבמרכזה קביעת מתחם; כך בודאי, משנמצא ונקבע כי שיקולים 'מסורתיים' להקלה בעונש אינם יכולים לשמש בקביעת המתחם - לא חלוף הזמן (ע"פ 7475/14 קבהא מהדי נ' מ.י. (2014)), לא מצב בריאותי (ע"פ 5956/13 מ.י. נ' אבו נגמה (2013)), ועוד^[12]. גם בכתיבה העיונית הוארה הבעייתיות שבקביעתם של מתחמים קשיחים, שאינם מתאימים למקרי-קצה של סבל ומצוקה אנושיים (אורן גזל-אייל, "העונש ההולם לא תמיד הולם", עורך-הדין 21, עמ' 70 (2013)).

56. מעת לעת נוסו פתרונות שונים לקושי זה: הענקת פרשנות רחבה למונח "שיקום" באופן שיכלול גם שיקולים של

"מידת החסד והרחמים"^[13], קביעת מתחמים שונים לנאשמים 'רגילים' ולנאשמים הסובלים מנסיבות קשות^[14], קביעתם של מתחמים רחבים מאוד כך שיכילו את התוצאה הרצויה^[15], ועוד. פתרונות אלו אינם קבילים ושימיים, בהיותם סותרים באופן ישיר את מטרות התיקון, רוחו ולשונו^[16].

57. דרך נוספת שהוצעה התבססה על סעיף 40ב לחוק, הקובע שבין הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, המשמשות לקביעת המתחם, יכול בית המשפט להביא בחשבון כל "נסיבה נוספת" על-אלו המנויות בסעיף 40ג(א). כך, במספר מקרים הביאו בתי משפט בחשבון את הנסיבה של שיהיו קיצוני בהגשת כתב האישום כ"נסיבה נוספת" המשפיעה לקולא על קביעת המתחם במקרה קונקרטי^[17]. אלא, שדרך זו נתקלת בקשיים מהותיים, העולים אף-הם ממטרות החוק, רוחו ולשונו. ראשית, לא ברור כלל כיצד ניתן לראות בהתנהגות הרשות או בעצם חלוף הזמן נסיבה "הקשורה בביצוע העבירה", בהיותה במובהק מנותקת ומאוחרת לביצוע העבירה; שנית, התנהגות הרשות וחלוף הזמן נקבעו באופן מפורש על-ידי המחוקק כנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, בסעיף 40ג(ב) לחוק.

58. מסקנתי היא אפוא, ש"הגמשה" או "תיקון" של מתחם העונש ההולם מטעמים שאינם קשורים בביצוע העבירה, ובכללם שיקולי צדק, איננה עולה בקנה אחד עם הדין, המצוי והרצוי כאחד. לא כך הדבר כאשר מדובר בחריגה ממתחם העונש ההולם משיקולי צדק, כפי שיפורט להלן.

59. לנוכח קשיים אלו שמעורר תיקון 113, הוצע לתקן את התיקון על ידי הוספת שיקול נוסף שיאפשר חריגה לקולא ממתחם העונש ההולם וזאת "מטעמי הצדק", כאשר חריגה כזאת תהיה אך בנסיבות מיוחדות ויוצאות דופן אשר תפורטנה בגזר הדין. הוספת עילה זו אמורה להחזיר את הגמישות הנדרשת במקרים חריגים ולהבטיח תוצאה צודקת (וראו למשל מאמרו של יובל ליבדרו, "חריגה ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק", **הסניגור** 197-8, 4 (2013), עמ' 4-9).

60. במאמרו "חריגה ממתחם העונש ההולם"^[18], טוען פרופ' אורן גזל-אייל כי ציונם בחוק של שני מצבים בלבד המאפשרים חריגה מהמתחם, איננו "רשימה סגורה", וכי קיימים שני שיקולים נוספים, שאינם מצוינים בחוק, המאפשרים לבית המשפט לסטות ממתחם העונש ההולם: הסדרי טיעון ושיקולי צדק. גזל-אייל סוקר במאמרו שיטות משפט רבות שאימצו את "טעמי הצדק" כחריג כללי לענישה, לפיו ניתן לחרוג ממתחם הענישה (בהם אנגליה, ניו-זילנד, ארצות הברית). לשיטתו, גם בישראל יש לאפשר לבתי המשפט לחרוג ממתחם הענישה כאשר מתברר שהעונש שיקבע בתוך מתחם הענישה יפגע בחירות ממאסר במידה העולה על הנדרש.

61. גזל-אייל סבור אפוא כי לבתי המשפט יש סמכות לחרוג ממתחם העונש ההולם משיקולי צדק, גם ללא - או טרם - הסמכה מפורשת של המחוקק (אם כי גם לדעתו עדיף כי סמכות זו תוסדר בחקיקה). את טענתו הוא מבסס על חוק יסוד כבוד האדם וחירותו על פיו אין לפגוע בחירות ממאסר מעבר לדרוש; כמו כן, לשיטתו, אם בית המשפט רשאי לקבוע חריג להסדרי טיעון, הרי שאין מניעה שיעשה כן גם מטעמי צדק; הבסיס השלישי הוא ההיסטוריה המשפטית, לפיה בתי המשפט פיתחו בעבר חריגים לחוק על מנת להוביל לתוצאה צודקת יותר - למשל, דוקטרינת ההגנה מן הצדק אשר עוגנה סוף דבר בחקיקה מפורשת, שלא איינה את ההתפתחות הפסיקתית שקדמה לה אלא אימצה אותה.

62. בית המשפט העליון הכיר בסעד של הקלה בעונש מטעמי צדק עוד בטרם נכנס לתוקפו תיקון 113 (ע"פ

4855/02 מ.י. נ' בורוביץ (2005), וחזר על כך גם לאחר כניסתו לתוקף. כך, למשל, בע"פ 6145/10 פלוני נ' מ.י. (2013) קבעה המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור, כי: "במקרים בהם אין הצדקה, כבעניינו, לבטל הכרעת דין מחמת הגנה מן הצדק, ניתן בכל זאת לשקול את הפגיעה שנגרמה למערער לטובתו בקביעת העונש"^[19]. עם-זאת, טרם ניתנה קביעה הלכתית מחייבת וברורה המתייחסת לאפשרות של הקלה בעונש עד-כדי חריגה ממתחם העונש ההולם, משיקולי צדק.

63. נוטה אני לקבל את דעתו של פרופ' גזל-אייל, ומטעמיו, כי במקרים חריגים ומשיקולי צדק יכול בית המשפט לפרוץ גדר, גם גדרו של מתחם עונשי, אף ללא תיקון החוק. אולם - בסייגים חמורים ביותר, לבל יהפוך תיקון 113 לאות מתה, נייר לצור על-פי צלוחית: ניתן לעשות שימוש בסמכות זו רק במקרים חריגים וקיצוניים, כאשר חוסר הצדק משווע ובית המשפט יוצא מגדרו לתקן את המעוות. כך ודאי, כאשר מדובר בהלכה פסיקתית שהולכת ומתגבשת לאור מקרים שהגיעו לפתחו של בית המשפט ולא נמצא להם מענה ההולם את הצדק.

64. ואכן, כל המלומדים המצדדים בהפעלת שיקולים של צדק כמצדיקים חריגה ממתחם הענישה ההולם, מתייחסים למקרים קיצוניים ביותר כגון "תאונה עצמית" שהותירה את הנאשם משותק; נאשם שפצע מתלונן, אך זה נקם בו באלימות שהותירה אותו נכה לחלוטין; או נאשם הסובל ממחלה סופנית וקיצו קרוב מאוד^[20]; במקרים המעטים שנגקטה דרך זו בפסיקת בתי המשפט היו החריגות מצומצמות מאוד, ונגעו אף-הן לנסיבות קיצוניות (לעניין שיהיו - נדון מקרה בו גזר הדין ניתן 16 שנים מתום המעשים ו-11 מעת הגשת כתב האישום^[21]).

65. בנוסף, לא ניתן לנתק את בחינת הנסיבות מהמעשה והעושה. גם אם הנסיבות מעוררות תהיות של צדק, הרי שיש לאזן אותן עם חומרת המעשה, ולהביא לאיזון ראוי בין זכויות הפרט של הנאשם וההגנה עליהן מפני התנהגות דורסנית של רשויות האכיפה, אל מול האינטרס הציבורי שאף הוא צריך לעמוד לנגד עינינו - חומרת העבירה ומיצוי הדין עם נאשם.

66. מן הכלל אל הפרט - עניינו של הנאשם דנן:

- א. עניינו של הנאשם אינו נופל, לשמחת הכל, במסגרתם של אותם מקרים קיצוניים של אומללות אנושית חריגה או פגיעה אנושה בבריאות ועד ערש דווי;
- ב. התנהגותה של הרשות, על זרועותיה השונות, התאפיינה ברשלנות ולא בזדון, ואיננה מגיעה כדי קיצוניות מעוררת חרון המצדיקה שימוש באמצעי קיצוני וחריג-שבחריגים, שבפריצת מתחם העונש אותו קבע המחוקק ככלי מרכזי להגשמת מטרותיו;
- ג. כך, על-אף קיומה של אפשרות לחריגה מהמתחם משיקולי צדק, אין הצדקה לנקוט בה במקרה דנן;

חלק רביעי - קביעת העונש במתחם:

67. ההגנה, מטבע הדברים, עותרת לקביעתו של העונש בתחתיתו של המתחם. גם התביעה מסכימה כי יש לקבועו

בקירבה לסף התחתון של המתחם.

68. פגיעת העונש בנאשם ובמשפחתו, לרבות הנזקים שנגרמו לו מביצוע העבירה והרשעתו:

- א. הנאשם יליד 1955, כבן 60 כיום, נשוי ואב לילדים. ללא ספק, הנאשם ומשפחתו עתידים להינזק מעונש שיוטל על הנאשם, ככל נאשם במצב זה;
- ב. בנוסף, תילקח בחשבון הפגיעה המיוחדת בנאשם כאיש ציבור, שקלולו מופץ ברבים ושמפעל חייו עתיד להיגדע. אלא, שמשקלו של נתון זה יהא מצומצם: הנאשם נהנה ממעמדו כאיש ציבור, ולמעמד זה נלווים חובות ומחירים. התייחסות מקלה מדי לאנשי ציבור שסרחו, בשל נפילתם מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, עומדת בסתירה חזיתית למגמת הענישה המחמירה דווקא עם אנשי ציבור;
- ג. עקב מעשיו, נאלץ הנאשם להתפטר מתפקידו בקרן. מעשיו והרשעתו זכו לפרסום רב, כואב בוודאי, אך כנגזרת הכרחית ממעמדו כאיש ציבור;

69. נטילת אחריות של הנאשם ושיתוף פעולה עם הרשויות:

הנאשם לא נטל אחריות מלאה על מעשיו והתמיד בכפירתו במשמעותם הפלילית. עם-זאת, יש לתת את מלוא המשקל להודייתו של הנאשם בביצוע המעשים - להבדיל ממשמעותם הפלילית, עובדה שהקלה מאוד על החקירה ועל ניהולו הענייני של ההליך^[22] וחסכה משאבי ציבור יקרים.

70. מאמצי הנאשם לתיקון ולפיצוי:

- א. לאחר חשיפתם של מעשיו הזדרז הנאשם, גייס את הסכום הנדרש, ומסר לקרן סך של 119,907 ₪, הוא הסכום שקיבל מהקרן בדרך לא-כשרה לפי הדו"ח שהזמין משרד האוצר (ואפשר שגם בעודף-מה). לא מצפונו שנקפו הוא שגרם, וייתכן שביקש להשתיק את הפרשה בדרך זו - אך עובדה היא שהנאשם היטיב חלק עיקרי מנזקיה הממוניים של הקרן;
- ב. יש לתת משקל ניכר לנתון זה, הן כדי לעודד עבריינים להשיב המלקוח והן כהכרה ולו חלקית בטיבם הקלוקל של המעשים;

71. אורח חייו של הנאשם ותרומתו לחברה:

- א. מגיל צעיר שרת הנאשם את הציבור, תחילה בהסתדרות החדשה ולאחר מכן כראש עיר. מהראיות שהובאו, עד להכרעת הדין ולאחריה, ניתן היה ללמוד על כישוריו ויכולותיו של הנאשם, הן כבעל חזון נרחב והן כמסוגל להגשימו. לכל אדם במעמדו של הנאשם מעריצים וסולדים, ידידים ואויבים, אך התמונה שהוצגה בפני היתה של אדם ראוי להערכה;
- ב. שמעתי בקשב רב את דבריהם של עדי ההגנה, נושאי משרה ותושבים, שהעלו על-נס יכולות אלו, אף פירטו את הישגי העירייה בהנהגתו של הנאשם. דברים אלו עלו בקנה אחד עם דבריהם של עדי התביעה עובדי הקרן וההסתדרות;
- ג. בנוסף עמדו העדים על מהותו האנושית של הנאשם כאדם חם ונדיב, שאוזנו כרויה וליבו פתוח

לצרכי הזולת, שאוסף אליו אחריות ולא מטיל אותה הרחק ממנו. הנאשם פעל אף מעבר למצופה ממנו בטיפול מסור - ולא חריג אצלו - במצוקות פרטניות של תושבי העיר, והאהבה והכרת התודה להן זכה בלטו בדבריהם הנרגשים של העדים (כמו-גם בתעודות ובמכתבים נע/1);

ד. יש לזקוף לזכותו של הנאשם את שנות שירותו לציבור, ציבור העובדים וציבור תושבי עירו; את מסירותו ויכולותיו במילוי תפקידיו הציבוריים; את חזונו ואת הגשמתו מפעלים שונים לרווחת הציבור, כגון טיפוחה של מערכת חינוך ייחודית ומפוארת; ואת האופן הנגיש, הרגיש והאנושי שבו טיפל במצוקות פרטניות. לכל אלו יינתן מלוא המשקל;

72. התנהגות רשויות החוק וחלוקת הזמן:

לא אדרש בשלישית לנושא זה, וְדִי כי אפנה לכל שנאמר בהכרעת הדין ולעיל, בגזר הדין. נסיבה זו של התנהגות רשויות האכיפה לסעיפיהן הפכה למרכזית לעניין העונש, לנוכח פגמי הרשלנות והשיהוי שבדקו בה. די היה באלו לבדם כדי להצדיק הפחתה מהותית בעונש בתוך המתחם, קל וחומר בהצטרפם לשיקולים נוספים.

73. היעדרו של עבר פלילי:

ברגיל, היעדרו של עבר פלילי הנו שיקול רב-ערך לקולא בקביעת עונשו של נאשם. לא כך הדבר בעת קביעת עונשו של עבריין "צווארון לבן", שהלא מטבע הדברים לרוב-רובם של אלו גיליון חלק, עד חשיפת מעשיהם. לפיכך, וכמקובל^[23], יינתן לנתון זה משקל מוגבל בלבד.

74. שיקולי הרתעה:

א. כפי שנקבע בפסיקה לא-פעם, לשיקולי הרתעה הצדקה מיוחדת בעבירות שחיתות ו"צווארון לבן", הנעוצה בשתי אלו:

ראשית, עבירות אלו נעשות במחשכים, לא-פעם בהסכמת כל היודעים, ללא 'מתלונן', עד לחשיפת-אקראי או משחש-מי כי אינו מקבל את מנתו הראויה בשלל. לכן, יש צורך בענישה מאיימת ומרתיעה;

שנית, עבירות אלו הן כלכליות ומחושבות במהותן, כך שלעונשים כבדים יש מקום בשיקולי הרווח וההפסד של עבריין פוטנציאלי, שלא כבעבירות המתבצעות מתוך פרץ רגשי. לכן, ניתן להניח כי הרתעה אכן פועלת את פעולתה;

ב. סעיף 40² שנוסף לחוק בתיקון 113 קבע אפשרות להחמרתו של עונש בתוך מתחם העונש הראוי, משיקולי הרתעת הרבים. לעניין זה משמעות מיוחדת בעבירות שחיתות ו"צווארון לבן", כאמור לעיל^[24];

ג. במקרה דנן לא עתרה התביעה להחמרת-יתר מסוג זה. מכל מקום, בשל הנסיבות המנויות לעיל, לא ראוי, אף אין הצדקה, להחמרה מטעמי הרתעה של הנאשם או של הרבים;

75. מקומו הראוי של העונש העיקרי במתחם:

שקלול זהיר של נתונים אלו מצדיק קביעתו של העונש בקירבה לסף התחתון של מתחם העונש ההולם, בכל הנוגע לעונש העיקרי, שיהא אפוא מאסר שירוצה על-דרך עבודות שירות.

76. באשר לקנס:

השיקולים שהובאו לעיל לענין העונש העיקרי, יפים גם לענין עיצום כספי. לפיכך ייקבע הקנס על הצד הנמוך.

חלק חמישי - קביעתו של קלון:

א. מהותו של קלון:

77. עתה, לאחר הרשעתו של הנאשם עותרת התביעה לקבוע כי במעשיו של הנאשם דבק "קלון", קביעה שתוביל לפסילתו מכהונה ציבורית למשך שבע שנים מהיום ועוד, בעוד ההגנה מבקשת להימנע מכך.

78. טרם הדיון, יש להזכיר ולהדגיש כי "קלון משפטי" אינו זהה עם "קלון ציבורי": האחרון הוא הקלון במשמעותו המילונית והרווחת, שבדאי נלווה להרשעה דוגמת הרשעתו של הנאשם; הקלון המשפטי הוא מושג פונקציונאלי, הנעוץ בנסיבות קונקרטיות ומבקש לקדם מטרות קונקרטיות. כך, ייתכן בהחלט כי לא ייקבע קלון גם לאחר הרשעה במעשים חמורים ומבישים (למשל, כשלנאשם אין שאיפות לכהונה ציבורית)^[25]; וייתכן שייקבע קלון גם במקרים שבהם הדעה הציבורית הרווחת באותה עת לא תמצא פסול מוסרי משמעותי במעשים בגינם הורשע הנאשם (בג"ץ 5699/07 פלונית נ' הועמ"ש (2008), להלן עניין קצב, פסקאות 31 ו-34 לדברי הש' א' לוי; ראו גם פסקה 51 בת"פ 30737-09-10 מ.י. נ' קאסם (2013), מפי הש' קרשן). תוקף הקלון המשפטי מוגבל בחוק לשבע שנים, ואינו חופף כמובן כלל את השינוי, ככל שקיים, בתפיסת הציבור את הפגם המוסרי שנלווה למעשי העבירה.

79. לאחר הערה זו, יש להדגיש כי הקלון המשפטי ניזון מתפיסות מוסריות ומשמש לקיבוען ולהשרשתן, באופן שיש עמו גם תוספת-גינוי על זה המושג ברגיל בהרשעה. וכך נאמר בעניין קצב^[26]:

"מושג זה מתייחס לפגיעה מיוחדת, קשה מהרגיל, בעקרונות של מוסר, אשר בשל חומרתה כרוכות בה השלכות מעשיות מעבר להרשעה בעבירה. ... זהו מונח הנושא עמו מטען מוסרי-ערכי שלילי, בבחינת דופי מוסרי, הניזון מתפיסות ערכיות ומאמות מידה מוסריות הרווחות בחברה".

80. תמצית תכליתה של ההכרעה בשאלת הקלון היא אפוא בדיקת כשירותו המוסרית של אדם למלא תפקידים בעלי השלכות ציבוריות:

"תכליתה של ההכרעה בשאלת הקלון היא בדיקת כשירותו המוסרית של אדם למלא תפקידים בעלי השלכות ציבוריות. היא נועדה לאפשר את ניפוי של זה אשר לוקה מבחינה ערכית מבין המועמדים לאותם תפקידים, וזאת כדי להבטיח את האמון במערכת הציבורית ובשלטון החוק" (קצב, פסקה 36).

81. בעת קביעת העונש מתרכז המבט בנאשם; בעת קביעתו של קלון מתרכז המבט בציבור ובדופי שבמעשה, כשבית המשפט מודע לכך שהחלטתו מהווה "כרטיס הרחקה" או "תו כשרות" לנאשם בכל הנוגע לכהונה

ציבורית (בג"צ 5853/07 **אמונה תנועת האשה הדתית הלאומית נ' ראש הממשלה** (2007); **קצב**, פסקה 36 לדברי הנ' ביניש).

82. הקלון הינו מושג יחסי, הכפוף להקשר ולנסיבות, וביסודו עמום למדי. מרכז הכובד של ההכרעה, האם מדובר בעבירה שיש עמה קלון, אינו טמון ביסודות הפורמאליים של העבירה כי אם בנסיבות בהן נעברה העבירה, המעידות כי במעשיו של הנאשם נפל פגם מוסרי חמור (בג"צ 251/88 **עודה נ' טאלל ראבי ראש המועצה המקומית ג'לג'וליה** (1989)). לפיכך, אין די בקביעה גורפת כי בעבירות מסוג מסוים, או כאלה הדורשות יסוד נפשי מסוים, יתלווה בהכרח קלון, אלא יש לבחון את הנסיבות הנלוות להן, כגון טיב המעשים, תדירותם, זהות הקרבנות והלך רוחו של הנאשם.

83. נסיבה מהותית נוספת היא "רוחות השעה", כפי שציין הש' לוי בפסקה 33 בעניין **קצב**:

"עוסקים אנו בבדיקת התנהגות אדם פלוני על יסוד השקפות רווחות בקרב הציבור, והשקפות אלה עשויות להשתנות ממקום למקום ומזמן לזמן .... יציקת תוכן למושג הקלון, כתב גם השופט א' ברק, תיעשה לאור אמות המידה הנוהגות בחברה 'כפי שייקבעו על ידי בית המשפט מעת לעת' ... אכן, ייתכן כי במרוצת הזמן תשנה התפישה המוסרית השלטת בחברה את פניה. מעשים מהם נשקף, בשעתם, קלון חיוור בלבד, עשויים להיתפש לימים כלוקים מוסרית באורח מובהק ... גם היפוכו של דבר הוא נכון. ... וכשם שאמות המידה החברתיות משתנות מעת לעת, כך עשויה גם המדיניות המשפטית - אשר ניזונה מן התפישה החברתית, בה בשעה שנוטלת היא חלק בעיצובה ... - להאיר, עם השתנותה, באור אחר את שאלת הקלון."

84. כן יש לבחון את מהות המשרה הציבורית אותה מבקש למלא הנאשם בעתיד, שכן עבירה שאינה נושאת עמה קלון לצורך כהונה בתפקיד מסוים, יכולה להיות עבירה הנושאת עמה קלון כאשר מדובר במשרה אחרת (**קצב**, פסקה 32 לדברי הש' לוי).

ב. ייחודו של הקלון ועצמאותו משיקולי הענישה:

85. הקלון אינו קשור בעונש, והתכלית אותה נועד לקדם נפרדת ממטרות הענישה. הקלון נועד להגן על הציבור יותר משנועד הוא להעניש את העבריין. על כן - אין לראות בעצם קביעת הקלון החמרת עונשו של הנאשם, או לחילופין, באי-קביעת הקלון הקלה בעונשו. טיבו העצמאי של הקלון מודגש למשל בדעה לפיה איסור להפכו לנושא למו"מ ולהסכמה בין הצדדים בהסדר טיעון (**קצב**, **שם**, פסקה 35). אך ראו דעתה המסתייגת של הנ' (בדימ') ביניש **שם**, פסקאות 1 ו-36 לדבריה, וקביעת הרוב. יודגש, שגם לשיטתה של הנ' ביניש נבדלות התכליות של ההליך הפלילי והקלון המשפטי, כמפורט שם בהרחבה).

86. ההפרדה החדה והברורה בין הקלון לעונש נעוץ במקורותיהם ובתפקידיהם:

א. מקור הקלון הוא בתפיסות מוסריות, ולא בתפיסות הפליליות הקלאסיות, עליהן מתבססות העבירות הקבועות בספק החוקים. אמנם, בין תחומי המשפט והמוסר קיימת חפיפה ויניקה הדדית, אך אין ביניהם זהות. קלון נקבע היכן שהתנהגות נראית כבלתי-מוסרית, בנוסף על היותה עבירה פלילית (מאמרה של פרופ' רות גביון, "עבירה שיש עימה קלון כפסול לכהונה ציבורית", **משפטים** א 176 (1968), שהובא

בהסכמה בעניין קצב; וכן ראו עפ"ג 22556-06-10 וולך נ' מ.י. (2011);

ב. תכלית ההליך הפלילי נמצאת במסגרת המשפט הפלילי, ואילו תכלית קביעת הקלון נמצאת במסגרת הממשל והמנהל, "ומתוך ששני הליכים אלה שונים הם זה מזה בטבעם ובאופיים, ראוי ונכון הוא כי באיחודם בדיון ישמור כל אחד מן ההליכים על ייחודו ועל אופיו שמבית אביו." (פסקה 23 לדברי הש' חשין בבג"ץ 103/96 כהן נ' היועמ"ש (1996));

ג. השלכות הקביעה כי בעבירות בהן הורשע הנאשם דבק קלון:

87. הסמכות והדרישה לדון בעניין קלון שדבק בעבירות שעבר ראש רשות מקומית, מצויה בסעיף 20(א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975. קביעה כי דבק קלון בעבירות אותן ביצע הנאשם דן, תוביל לתוצאות הבאות:

- א. השעייתו של ראש הרשות מכהונתו עד למתן פסק דין סופי בעניינו (סעיף 20(ד) לחוק זה);
- ב. פקיעת כהונתו, אם עוד מכהן ראש הרשות במשרתו בעת שפסק הדין הפך לסופי (סעיף 20(ה) לחוק זה);
- ג. איסור לעמוד בראש רשימה ולהיבחר לראשות הרשות בבחירות הראשונות לאחר פקיעת כהונתו (סעיף 4 לחוק זה);
- ד. פקיעת כהונה כחבר מועצה ברשות מקומית בעת שפסק הדין הפך לסופי, וכן פסילה מכהונה זו (סעיף 120(8) לפקודת העיריות);
- ה. שלילת הזכאות להיכלל ברשימת מועמדים ולהיבחר כחבר מועצה, לגבי מי שנגזר דינו למאסר בפועל לתקופה העולה על שלושה חודשים (סעיפים 7 ו-7א לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965);
- ו. אפשרות לשלילת גמלה לה זכאי היה ראש הרשות, באופן מלא או מוגבל, לרבות חיוב השבת גמלה שכבר התקבלה (סעיף 5א(א) לחוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש הרשות וסגניו), תשל"ז-1977). במקרה דנן, בו לא עתרה התביעה לשלילת הגמילה, לא ניתן לשללה;

ד. השפעתו של חלוף הזמן על קביעת הקלון:

88. הסניגור המלומד טען, כי ככל שעובר הזמן וחולפות השנים, מינויו של הנאשם למשרה ציבורית לא יפגע בתפקודו ובאמון הציבור בו. לדבריו, "הזמן עושה את שלו", "הפצעים מגלידים", ובעיני "הציבור הנאור" לא ייתפס מינויו של הנאשם כפעולה הפוגעת בטוהר השירות וביכולת תפקודו. לא בכדי תחם המחוקק בזמן את ההדרה מהשירות הציבורי, ובחלוף התקופה - שבה כשרות הנידון לשמש בכהונה. הסניגור מבקש אפוא לראות בתקופה הארוכה שחלפה, בת עשר השנים, מחיר ששילם הנאשם ושיש לקחתו בחשבון בעת פסיקת העונש, ואף בעצם קביעת הקלון. לטענתו, ההתמהמהות הארוכה בהגשת כתב האישום ומציאת חומר חקירה נוסף בעיצומה של פרשת ההוכחות הובילו להימשכות הליכים המגיעה לכדי עינוי דין של ממש לנאשם. למעשה, עיקר טענתו היא כי הזמן הרב שחלף מצדיק הימנעות מהטלת קלון.

89. כעשור חלף מאז נחקר הנאשם לראשונה בשנת 2006 ועד לימים אלה, בהם נגזר דינו. כתב האישום הוגש ביום 12.5.13, ולאחר מספר חודשים הודיע הנאשם על נבצרותו מתפקיד ראש העיר, כך שבפועל לא כיהן בתפקיד

כשנה וחצי^[27].

90. התמשכותם של הליכי חקירה ומשפט בתיקים מסוג זה איננה תופעה חדשה או נדירה, למרבה הצער, גם כאשר מדובר בהתמשכות חריגה, כך שסלנו המשפטי גדוש בקביעות הלכתיות ויישומיות היפות גם לענייננו -

פולן כאחת, קולן ברור - חלופי הזמן אינו מוחה את תו הקלון מעל העבירה ומפני העברין:

בע"א 2211/96 כהן נ' כהן (1996) אמר הש' חשין:

"השאלה הנשאלת היא אם שנים ארוכות אלו שעברו בין ביצוע העבירות לבין הגשת האישום ולבין ההרשעה בדין יש בהן כדי להשפיע על נושא הקלון, אם לאו. על שאלה זו משיבים אנו בשלילה. תו הקלון טובע עצמו במצחה של העבירה בעת ביצועה, בנסיבותיה, ומעבר הזמן לאחר ביצוע העבירה אין בו, כשהוא לעצמו, כדי למחותו. קלון הוא קלון, ואין קלון הופך אי-קלון אך בשל מעבר הזמן."

בבג"ץ 103/96 כהן נ' היועמ"ש (1996) הנ"ל חזר הש' חשין ואמר ש"אכן מעשה של קלון יהיה מעשה של קלון גם לאחר עבור זמן".

גם בתב"כ 3/01 הכנסת נ' חה"כ לשעבר מר שמואל פלאטו-שרון (2002) חזר הש' חשין על עמדתו^[28].

עם-זאת, ולעת-עתה - בשולי ההלכה, נמצא מקום גם לדעה כי "בנסיבות מתאימות, אף ראוי לשקול את הזמן שחלף מעת ביצוע המעשים וההרשעה בגינם", כפי שקבעו במפורש הנ' בייניש והש' א' לוי בעניין קצב (פסקה 36 לדבריה, פסקה 33 לדבריו).

91. בעפ"ג 22556-06-10 וולוך נ' מ.י. (2011) הנ"ל ובעפ"ג (ת"א) 2699-07-12 מ.י. נ' ויסנר (2013), דחה בית המשפט המחוזי מכל וכל את האפשרות להכיר בחלופי הזמן כנסיבה המאיינת את הקלון וקבע כי "קלון הוא קלון, והוא אינו נעלם עם השנים... דווקא משום שהקלון שאוב מתחום אחר, תחום המוסר - השנים אינן יכולות לאיין אותו". בכך עקב בית המשפט אחר עיקר ההלכה הפסוקה. ככל שמדובר בעצם קיומו של קלון, ודאי שכך הדבר; אולם לנוכח קביעותיהם של הנ' בייניש והש' א' לוי שהובאו לעיל, לא ניתן לסתום את הגולל על אפשרות שבה יישקל חלופי הזמן, לעניין קביעתו של קלון.

92. שקילת משמעותו של חלופי הזמן לעניין קביעתו של קלון יכולה להיות רלוונטית לתוצאות השונות של קביעת הקלון, לפי טיב הכהונה, סוג ההגבלות או העיצומים הנלווים לעצם קביעת הקלון לפי חיקוקים שונים, וכל זאת בנוסף לשיקולים הבסיסיים לקביעתו של קלון, שפורטו לעיל ושממקדים בטיב המעשים ובדופי המוסרי הנלווה להם.

ה. שיקולי צדק בדיון בקביעת קלון:

93. הוסיף וטען ב"כ המלומד של הנאשם, כי שיקולי צדק צריכים להשפיע גם על קביעתו של קלון.

94. הנימוקים המפרידים בין שיקולי העונש והעבירה (התחום הפלילי-משפטי) לבין שיקולי הקלון (הנובע מהתחום המוסרי), יפים גם לעניין ההפרדה בין טענות של הגנה מן הצדק שנועדו לעשות צדק עם הנאשם שנפגע מפעולת הרשות ולהגן על טוהר ההליך הפלילי, לבין טענות של קלון (אות מוסרי) שתכליתו היא הגנת הציבור ממי שפסול לכהונה בשל קופת שרצים שעל-גבו.

95. לא צודק כלל להעניש את הציבור על מעשים של הרשות, גם אם התקבלו לעניין העונש טענות של הגנה מן הצדק^[29]: אף-אם חטאו רשויות האכיפה לנאשם במקרה זה או אחר - לא יצדיק חטאם את הפקרתו של הציבור לידי של מי שנקבעה שחיתותו המוסרית.

השפעת בחירתו של הנאשם בבחירות המקומיות לראשות העירייה על קביעת הקלון:

1.

96. לאחר הגשת כתב האישום, הציג הנאשם את מועמדותו בבחירות המקומיות ונבחר על ידי תושבי העיר רמת השרון. ב"כ הנאשם מבקש להשליך מעובדה זו לקביעת הקלון, כלשונו: "ההנחה המונחת ביסוד ההוראה שהקלון פוסל לכהונה של חבר מועצה מקומית, ומכלל לאו אתה שומע הן, שמקום ואיש לא היה מעלה על הדעת שלא לבחור במועמד פלוני מחמת עבירה שהורשע בה, ממילא לא נדבק בו קלון הפוסל אותו. המידה אשר על בית המשפט למדוד בו, הוא דעתו וגישתו של הבוחר הסביר" (פרוטוקול, עמ' 620, ש' 21-25).

97. הלכה למעשה, מעביר ב"כ הנאשם את ההחלטה והשיפוט בעניין קביעת הקלון לידי של הבוחר, ולשיטתו עצם בחירתו של אדם לתפקיד, על אף המעשים המיוחסים לו בכתב האישום, נותנת הכשר לכהונתו ומוחה קלון ממעשיו. אין בידי לקבל פרשנות זו, והיא אף מנוגדת לתכלית החקיקה ולפסיקה בעניין הקלון.

98. בהקשר לנאשם, נדונה בבג"ץ **אומ"ץ**, בין היתר, השאלה האם ניתן להעביר מכהונתו ראש ראשות מקומית שנבחר במערכת בחירות בעת שתלוי ועומד נגדו כתב אישום ונקבע, כי רצון הבוחר - על-אף חשיבותו המהותית - אינו יכול להיות שיקול-על הגובר על שיקולים אחרים. הדברים יובאו כנתינתם, ולא אוסיף:

"נוכח הפגיעה הקשה בטוהר המידות ובאושיות השלטון הדמוקרטי ובשלטון החוק אין לקבוע כלל לפיו נבחר ציבור "מחוסן" מהעברה מכהונה בשל העובדה שכתב אישום חמור שהוגש נגדו הוגש כבר לפני הבחירות, ולמרות זאת בחר בו הציבור. כלל כזה עלול להביא לשחיתות מידות שמדינת ישראל הדמוקרטית אינה יכולה להתיר. ... הערות אלו נועדות לאפשר למועמדים עתידיים לראשות רשויות מקומיות - לכלכל את צעדיהם. עליהם לדעת כי גם אם הוגש נגדם כתב אישום לפני הבחירות- אין בבחירות, כשלעצמן, כדי "לחסן" אותם מהעברה מכהונה. ... להשקפתי "דין הבוחר" הוא שיקול שמותר להביאו בחשבון בין שאר השיקולים, אך הוא אינו יכול להכריע את הכף" (פסקה 58 לדברי המשנה לנשיא (כתוארה אז) השופט נאור).

"על בית המשפט להוות, לעתים, "קו הגנה אחרון" בהגנה ובשמירה על ערכי יסוד, ובהם שלטון החוק (במובנו המהותי) וטוהר המידות של הרשות הציבורית. אין בכך משום הבעת חוסר אמון בציבור הבוחרים, אלא שמטבע הדברים, ובמיוחד בבחירות מוניציפאליות, דעתו של חלק מהציבור נתונה בעיקר לתפקודו ולהישגיו של ראש הרשות העומד לבחירה חוזרת בכל הנוגע לניהול השוטף של השירותים המוניציפאליים ופחות להתנהלותו הערכית." (פסקה 3 לדברי הש' זילברטל).

"הזכות לבחור ולהיבחר בבחירות המקומיות חשובה וחוקתית ככל שהינה, לא ראוי לה כי תאפיל על עקרונות חשובים אחרים שביסוד שיטתנו המשפטית ובהם שלטון החוק וטוהר המידות של רשויות השלטון המרכזי והמקומי כאחד. ... הנה כי כן, מראית פניו של השלטון המקומי במדינת ישראל אינו עניינם הפרטי של תושבי נצרת עילית, רמת השרון או כל רשות מקומית אחרת אשר להם הזכות לבחור ולהיבחר לאותה רשות. בחירתו של ראש עיר הנאשם בביצוע עבירות הנוגעות לטוהר המידות ולניקיון הכפיים הציבורי, ככל שייבחר על ידי תושבי אותה רשות, עשוי לפגוע פגיעה של ממש במעמדן של כלל רשויות השלטון במדינת ישראל. מעמדן של רשויות אלה כולם מושתת על אמון הציבור ביושרן ובניקיון כפיהן, ויש להיזהר מפני כרסום מסוכן והתערערות מעמדן בעיני הציבור נוכח העובדה שאנשים אשר התנהלותם הציבורית וטוהר מידותיהם עומדים למבחן פלילי, ממלאים תפקידים ציבוריים בכירים ומופקדים מתוקף כך על כספי ציבור ועל אינטרסים ומשאבים ציבוריים." (פסקאות 1 ו-3 לדברי הש' חיות).

ז. מן הכלל אל הפרט:

99. העבירות בהן הורשע הנאשם הן כאלו שמטבע ברייתן יש עמן קלון. המשמעות המעשית של קביעת הקלון היא הרחקתו של הנאשם מהחיים הציבוריים למשך שבע שנים. ב"כ הנאשם הדגיש כי הטלת קלון על הנאשם תהיה בבחינת עונש כבד עבורו, והנאשם עצמו הסביר זאת הפירוט בדברו לעונש.

100. לקביעת הקלון השלכה מיידית, שכן הנאשם מבקש לשוב ולכהן במשרתו כראש עיריית רמת השרון, משרה אותה מילא במשך שנים רבות עד לנבצרותו בעקבות פתיחתו של תיק זה. מדובר אפוא בבחינת התאמתו המוסרית של הנאשם לתפקיד רם מעלה, אליו הוא נושא עינו בבוקר שלמחרת גזר הדין.

101. אמנם, העבירות אותן ביצע הנאשם לא נגעו בניהול ענייני העירייה, אולם הוא ביצע אותן בעת שכיהן כראש עירייה, ומכוח משרה בה נשא בשל היותו ראש עירייה, ועתה מבקש הוא הזדמנות לשוב ולעמוד בראש העירייה. משביצע הנאשם את העבירות דבק בו הפגם המוסרי והוא משליך גם על משרתו הציבורית הבכירה בראשות העירייה: הנאשם שביצע את המעשים הפסולים הוא אותו אדם השואף לכהונה ציבורית, הפסול המוסרי שדבק בו איננו מוגבל לפן יחיד בעשייתו, והקלון שדבק במעשים ובו ישליך על כשרותו לכהונה.

102. "עבירה שיש עמה קלון" היא עבירה שמתוך נסיבות ביצועה עולה המסקנה, כי בהתנהגותו גילה איש הציבור רמה מוסרית כה נמוכה, עד כי אין הוא ראוי עוד לשאת במשרתו הציבורית. וכך בענייננו:

הנאשם ניצל את מעמדו ותפקידו והשתמש בכספים שהפקידו עמיתיו הקרן לכיסוי הוצאותיו הפרטיות. מעשי הנאשם לא היו בגדר מעידה חד פעמית, אלא התנהלות שחזרה על עצמה לאורך זמן. מעשים אלו כללו ביצוע מתמיד וחוזר של מעשי מרמה, הפרת אמונים בתאגיד, רישום כוזב במסמכי התאגיד, זיוף ושימוש במסמכים המזויפים, כשלכל אלה נלוו מעשי הטעייה ושקרים לנושאי משרה ולעובדים בקרן. מעשים אלו, כפי שקבע בית המשפט העליון בעניין **אומ"ץ הנ"ל**, הם מעשי שחיתות חמורים, שאינם הולמים מעמדו של ראש רשות מקומית, ואינם עולים בקנה אחד עם עקרון השמירה על טוהר המידות ושלטון החוק (סעיף 64 לדברי המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור).

103. במעשיו סטה הנאשם באופן רע וקשה מדרכי היושר, האמינות וההגינות שהם מהתכונות הבסיסיות

הנדרשות מנבחר ציבור. זכאי הציבור כי בראשו ולשירותו יעמדו אנשים ראויים, ישרים, אמינים והגונים, בעלי סולם גבוה של מידות וערכים. ראש עירייה מנהל את חיי היומיום של התושבים ברמה המקומית, הוא אחראי לשירותים החיוניים של תושבי העיר ולניהול כספיהם לצרכיהם ולרווחתם. ראש העיר כפוף לשלטון המרכזי, ועליו לנהל את העיר בכפוף למדיניות הממשלתית ותוך התאמה לצרכי התושבים המקומיים. ככזה עליו לשמש דוגמה ומופת, ועליו להיות נקי מאשם בשחיתות, בחוסר ניקיון כפיים ובחוסר אמינות.

104. אמון הציבור בשירות הציבורי הוא ערך יסוד הכרחי לחברה המאורגנת. כדי לשמרו ולטפחו יש לדאוג כי אנשים ראויים יכהנו במשרות ציבוריות. מתפקידו של בית המשפט להוות שומר-סף, נאמן של הציבור, המרחיק מהשורות את הפסול מוסרית. הימנעות מקלון, על מנת לאפשר לנאשם לכהן כראש עירייה או כחבר מועצה, תיפגע בהכרח באמון הציבור.

105. גם חלופ הזמן במקרה דנן לא יעמוד כנגד חומרת המעשים ועוצמת הפגם המוסרי. אין ענייננו מסוג המקרים, התיאורטיים בלבד בינתיים, שיצדיקו סטייה מעיקרה של הלכה; חלופ הזמן איננו חריג בסוג מקרים כגון דא; ונסיבות המעשים חמורות מדי, כפי שנאמר בעניין **אומ"ץ, שם:**

אכן, חלף זמן רב מאז העבירות, ולא הוסבר לנו כיצד התגלגלו הדברים, כך שכתב האישום הוגש רק לאחרונה. ואכן, רוכברגר החזיר זה מכבר את הכסף. אולם, כל אלה אינם יכולים להוות משקל נגד מספיק לחומרת המעשים שתוארו ולהיותם, בעליל, התנהגות שאינה הולמת מעמדו של ראש רשות מקומית. התנהגות זו אינה עולה בקנה אחד עם עקרון השמירה על טוהר המידות ושלטון החוק.

106. דברים אלו חדשים-עתיקים הם, כדוגמתם נכתבו בגווילי התנ"ך וכך עדיין זועקות הכותרות באתרי החדשות באינטרנט. לא פג תוקפם. לא הסיעום רוחות השעה. לא דהה שְׁחֹר-גֹּנֶם בחלופ הזמן או בלהט שמש החשיפה והגינוי התקשורתיים.

107. נתתי דעתי, ואת מלוא המשקל, לקריירה המפוארת של הנאשם בשירות הציבור; להקדשתו את עצמו לשירות זה, עד-כדי זהות בתפיסתו העצמית בין אישיותו לבין כהונתו; להצלחתו בתפקידו לתועלת העיר ותושביה, כפי שהוצג בראיות; לרצון הבוחר כפי שהשתקף בתוצאות הבחירות האחרונות לעיריית רמת השרון; שקלתי גם את חלופ הזמן מאז ביצוען של העבירות. כל אלו לא יכולים לעמוד מול עוצמתו של הפסול המוסרי שבמעשי הנאשם.

108. צר הדבר, כי פרק זה של הרשעה וקלון מופיע בדרכו הציבורית של הנאשם, ואולי גם יביא לסיומה; אולם על רקע הנסיבות ועל רקע ערכי החברה ותפישותיה, מצאתי כי הדופי שנפל במעשיו של הנאשם משליך על יכולתו לשרת את הציבור. המוסר הציבורי מחייב במקרה זה לקבוע כי במעשיו של הנאשם דבק קלון.

חלק שישי - סוף דבר:

אני גוזר על הנאשם את העונשים הבאים:

א. שישה חודשי מאסר שירוצו על-דרך עבודות שירות, החל מיום 25.6.15, באתר הנצחה יהודי. הנאשם מוזהר כי אי-ציות להוראות הממונה על עבודות השירות או הממונים במקום העבודה יוביל להפסקת

העבודות ולהמשך ריצוי המאסר על-דרך כליאה. תשומת לב הנאשם להוראות הממונה המפורטות בחוות דעתו;

ב. שישה חודשי מאסר על-תנאי למשך שנתיים מהיום, שלא יעבור עבירה עליה הורשע בתיק זה, או עבירה לפי סימן ד' לפרק ט' בחוק העונשין (עבירות בשירות הציבור או כלפיו), או עבירה לפי סעיפים 423-425 לחוק הנ"ל (עבירות בתאגיד), או כל עבירה שיש בה יסוד של מרמה או של זיוף;

ג. קנס בסך 40,000 ₪ או שלושה חודשי מאסר נוספים תמורתו. הקנס ישולם עד ליום 1.8.2015, אלא אם תינתן החלטה אחרת;

אני קובע, לפי סעיף 20(א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה - 1975, כי יש עם מעשיו של הנאשם קלון.

להסרת ספק, לא נשללת זכותו של הנאשם לגמלה, לפי סעיפים 5 ו-5א לחוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש הרשות וסגניו), התשל"ז - 1977).

הוראות נלוות:

- א. מוצגים שנתפסו בחקירה וטרם הושבו, פרט לכסף, יועברו להכרעה פרטנית של קצין משטרה;
- ב. תיק המוצגים יועבר למשמורת התביעה, המחויבת בשמירתו עד להיות פסק הדין לחלוט;
- ג. המזכירות תעביר עותקי גזר הדין לממונה על עבודות השירות, לשר הפנים ולמזכיר/ת עיריית רמת השרון;

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תוך 45 יום מהיום.

ניתן היום, י"ג סיוון תשע"ה, 31 מאי 2015, במעמד הצדדים.

---

[1] הכרעת הדין, ע' 59;

[2] הכרעת הדין, ע' 18;

[3] גם הכבאים, כעובדי רשויות מקומיות (אז) היו בין עמיתי הקרן, ואין מחלוקת כי הנאשם פעל לשמרם כעמיתי הקרן, ובין היתר על-ידי פגישות ואירוח של ראשי איגודיהם;

[4] עניינה של פרשה זו בחקירה נגד הנאשם, לאון מורוזובסקי, גבע שגיא ואחרים, בחשד שבמסגרת תפקידיהם בהסתדרות הפקידים ובגופים וקרנות הקשורים אליה, ביצעו עבירות שוחד, מרמה ועוד, בעיקר על-רקע קבלת טובות הנאה שונות מבתי מלון בהם התארחו בעלי תפקידים, בני משפחותיהם, עובדים, מעסיקים ועמיתי הקרנות. המעשים שבגינם נחקרו החשדות בוצעו בשנים 2000-2005, החקירה החלה בשנת 2006 והתיק נגזז בעניינם של כל המעורבים בשנת 2013;

[5] הכרעת הדין, ע' 32-33;

[6] הכרעת הדין, ע' 32;

[7] וראו קביעתה הנחרצת של המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור בסעיף 64 לדבריה בבג"ץ 4921/13 אומ"ץ אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי נ' ראש עיריית רמת השרון, יצחק רוכברגר (2013): "אלה הם מעשי שחיתות";

[8] הכרעת הדין, ע' 57;

[9] הכרעת הדין, ע' 57;

[10] טיעוני התביעה לעונש, ע' 592;

[11] ע"פ 6922/08 פלוני נ' מ.י. (2010) בפסקה 36 לדברי הש' ארבל; החלטה בת"פ 45685-02-14 מ.י. נ' פרנקפורט (2014); מאמרם של ז' סגל וא' זמיר "הגנה מן הצדק באור חוק סדר הדין הפלילי - סדר חדש של הגינות משפטית", ספר דויד וינר - על משפט פלילי ואתיקה (2009) 231, ע"מ 259 ואילך;

[12] וראו למשל דברים שאמר הש' רוזן בסעיף 14 לגזר הדין בת"פ 10291-01-12 מ.י. נ' צ'רני (2014);

[13] ת"פ 23887-02-13 מ.י. נ' גידאן (2013);

[14] ת"פ (ק. גת) 1392/08 מ.י. נ' פרידריך (2013); ת"פ (ק. גת) 1176/09 מ.י. נ' י' ב' ש' (2013); ראו גם מאמרה של פרופ' רות קנאי "לקראת יישום ראוי של תיקון 113 - הערות ראשוניות", עמוד 23

הסניגור, 196, עמ' 4 - 10: במאמרה תומכת קנאי בקביעת מתחם עונש הולם המותאם לנאשם
שנסיבותיו האישיות חריגות ביותר. ההתחשבות בסבל הסובייקטיבי של הנאשם בקביעת מתחם העונש
ההולם משקפת גישה של גמול סובייקטיבי, ודרך זו, לדעתה, מאפשרת מתן עונש צודק;

[15] שיטה שנפסלה במפורש בע"פ 8641/12 **סעד נ' מ.י.** (2013);

[16] זאת לעומת האפשרות של "שיקום פסיבי", שלא באמצעות טיפול של שירותי התקון או גורמים
טיפוליים, אלא כשהנאשם משנה בכוחות עצמו את אורחות חייו ותפיסותיו באופן עמוק ומתמיד ומוכיח
זאת בחלוף הזמן (ראו רע"פ 1441/14 **חמיס נ' מ.י.** (2014)). בת"פ 45065-03-13 **מ.י. נ' לזר**
(2015) נבחן יישומה של דרך זו ונמצא שמקרים מסוג אלה אמורים להיות חריגים, "ושמא חריג
שבחריגים". כן ראו דברי הש' מרגולין-יחידי בת"פ (ת"א) 1183/04 **רשות המיסים נ' פ.מ.מ. בע"מ**
(2013), אף שדעתה נדחתה בערעור שהתקבל בעפ"ג 47301-01-14 **רשות המיסים נ' פ.מ.מ.**
בע"מ (2014), שנכתבו טרם הלכת **חמיס**;

[17] ת"פ 10037-07-11 **מ.י. נ' פטלביץ'** (2013); תו"ב 1534-11-01 **מ.י. נ' רמות** (2013).
יצוין, שגם במקרים אלו היתה החריגה מהמתחם ההולם מתונה מאוד;

[18] יתפרסם **בספר דורית ביניש** (קרן אזולאי, איתי בר סימן טוב, אהרן ברק ושחר ליפשיץ עורכים,
2015), מופיע באתר אוניברסיטת חיפה;

[19] עוד ראו ע"פ 10715/08 **ולס נ' מ.י.** (2009) וע"פ 5124/08 **ג'אבר נ' מ.י.** (2011), בשניהם
מפי הש' מלצר;

[20] גזל-אייל, לבדרו וקנאי (סעיף 10 למאמרה). כן ראו מאמרם של י' ואקי וי' רבין, "הבניית שיקול
הדעת השיפוטי בענישה: תמונת ממצב והרהורים על העתיד לבוא", **הפרקליט** נב(2) 413 (2013), ע'
460-461, בו מדגישים הכותבים את החשיבות שבתחימת השימוש באמצעי זה למקרים קיצוניים בלבד;

[21] ת"פ (ת"א) 1273/03 **מ.י. נ' פולצ'ק** (2014), מפי הש' מרגולין-יחידי, בו נגזרו עונשי מאסר
בכליאה על-אף חריגה לקולא מהמתחם (ערעור לקולא התקבל בהסכמה, ללא נימוקים);

[22] ויכלה להקל יותר, לולא רשלנותם של גורמי האכיפה;

[23] לדוגמת יישום ראו **לחיאני**, פסקה 44;

[24] דברי הש' רובינשטיין בפסקאות ל"ח-ל"ט בעניין **דנקנר**;

[25] דוגמה נוספת תימצא בת"פ (ת"א) 5461/06 מ.י. נ' רמון (2007);

[26] וראו בדומה גם בג"ץ 11243/02 פייגלין נ' יו"ר ועדת הבחירות (2003);

[27] הנאשם הודיע על נבצרותו לאחר החלטת בג"ץ ביום 17.9.13 בבג"ץ אומ"ץ הנ"ל;

[28] ב"כ המלומד של הנאשם ביקש להתלות באמרה קצרה, אגב אורחא, של הש' חשין בפסק-דין זה, לפיה "זמן יש בו כדי להקהות עוקץ ולהחליש עוצמתו של קלון... וכדאמרי אנשי: הזמן עושה את שלו". דא עקא, שנשמטה מעיניו סייפת אותו משפט ולפיה "בענייננו קבע המחוקק תקופת שנים קבועה למחיקתו של קלון לעניין בחירה לכנסת - שבע שנים". כלומר, הש' חשין לא התכוון כלל למחיקתו של קלון, אלא להחלשת עוצמתו במערכות שיקולים שונות (שאינן מענייננו כאן), כגון בחינת עברו הפלילי של מועמד למשרה ציבורית, כפי שמעידה ההפניה שם לבג"ץ 6163/92 אייזנברג נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז (2) 229 (1993). עובדה היא, שבעניין פלאטו-שרון נדחתה טענה זו והש' חשין סיכם דבריו במילים חותכות - "נתקשיתי להבין כיצד זה יהפוך קלון לאי-קלון אך בשל חלוף הזמן מעת המעשה";

[29] שהלא אם התקבלו לעניין ביטול כתב האישום, לא מגיע ההליך כלל לדיון בקלון;